

พิณ

พิณ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีดที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป สำหรับในล้านนาไทยก็มีปรากฏหลักฐานทางวรรณกรรมหลายชิ้น เช่น จารึกวัดพระยืน อ.เมือง จ.ลำพูน มีการประโคมดนตรีหลายประเภท และในนั้นมีพิณประโคมอยู่ด้วย ดังกรากฎในข้อความว่า “ตีพาทย์ พิณ ค้อง กลอง...”

ในตำนานสิบห้าราชวงศ์ ฉบับวัดพระงาม ผูกที่ 3 ตอนที่ขุนครามรบชนะพระญาเบิก พระญามังราย ราชบิดาได้จัดงานเลี้ยงดูริพลและงานนี้ก็มีดนตรีประโคม ซึ่งมีพิณประดับด้วยคำว่า “เลี้ยงดูหริพลทั้งมวลชูคนคี่หือรางวัล...ดูริย่นนตรีเป็นต้นว่า กลองไชย พาทย์พิณ...” และในวรรณกรรมเรื่องเดียวกันนี้ ผูกที่ 8 ก็ได้กล่าวถึงคือ”.....เพียะ พิณ ปัดเฑาะวี หอยสังข์...”

วรรณกรรมเรื่องอุสุสาบารส ตอนทูลขวัณงานแต่งงานระหว่างพระบารส กับนางอุสา ได้กล่าวถึงพิณ ความว่า”.....พาทย์พิณ เป่าปัดเฑาะวีหอยสังข์ ทั้งหลายอยู่เลี้ยงกัน...”

มหาชาติ กัณฑ์มหาธาต ฉบับป่าเหียงหลวง ตอนพระยาสุญไชยสั่งให้เสนาเตรียมขบวนทัพไปรับพระยาเวสสันดรเถ ณ เขาวกต ความตอนหนึ่งรับสั่งว่า “สัพพวิณาโย พวกพิณตราจำนี้ดีให้เขาดีติดตามกุฬันนักรเทอะ ดูราอามาจทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงมาตีพิณกุ หมู 7 สาย มีแซวหลายหลากมีทั้งรูปขนาดและรูปหงส์ ...”

วรรณกรรมประเภทคว่ำขอเรื่อง หงส์ผาดำ มีการบรรยายสภาพภายในวังของพระเจ้าปुरुตันปะ ความนั้นกล่าวถึงเครื่องดนตรีซึ่งมีพิณอยู่ด้วย เช่น “ปี่ แคน แน ทั้งพิณพาทย์ ค้อง เสียงสนั่นต้องที่อดิน...”

นอกจากตัวอย่างวรรณกรรมดังกล่าวแล้วยังพบคำว่า “พิณ” ปรากฏในวรรณกรรมอื่นๆ อีกหลายเรื่อง แสดงว่าล้านนาไทยในอดีตเคยมีเครื่องดนตรีชิ้นนี้มาช้านานแล้ว แต่มาเสื่อมความนิยมลงภายหลังเมื่อมีเครื่องดนตรีประเภทเดียวกันคือ “ซึง” เข้ามามีบทบาทแทนที่จนได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามคำว่า “พิณ” ยังไม่หายไปจากล้านนาเสียทีเดียว ชาวเมืองแพร่และน่านยังคงเรียกเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีดลักษณะนี้ว่า “พิณ” อยู่ เพียงแต่ออกเสียงตามแบบล้านนาว่า “ปิ่น” เท่านั้นเอง ในขณะที่ชาวล้านนาแถบอื่นเรียก “ซึง” กันโดยทั่วไปและในบางแหล่งเรียก “ตึง”